

E-CONOM

Online tudományos folyóirat
Online Scientific Journal

Tanulmányok a gazdaság- és társadalomtudományok területéről
Studies on the Economic and Social Sciences

E-CONOM

Online tudományos folyóirat | Online Scientific Journal

Főszerkesztő | Editor-in-Chief
KOLOSZÁR László

Kiadja | Publisher
Soproni Egyetem Kiadó |
University of Sopron Press

A szerkesztőség címe | Address
9400 Sopron, Erzsébet u. 9., Hungary
e-conom@uni-sopron.hu

A kiadó címe | Publisher's Address
9400 Sopron, Bajcsy-Zs. u. 4., Hungary

Szerkesztőbizottság | Editorial Board
CZEGLÉDY Tamás
HOSCHEK Mónika
JANKÓ Ferenc
SZÓKA Károly

Tanácsadó Testület | Advisory Board
BÁGER Gusztáv
BLAHÓ András
FÁBIÁN Attila
FARKAS Péter
GILÁNYI Zsolt
KOVÁCS Árpád
LIGETI Zsombor
POGÁTSA Zoltán
SZÉKELY Csaba

Technikai szerkesztő | Technical Editor
TAKÁCS Eszter

A szerkesztőség munkatársa | Editorial Assistant
PATYI Balázs

ISSN 2063-644X

KEREZSI DÓRA¹ – TARNÓCZI TIBOR² – FENYVES VERONIKA³

A kiegészítő melléklettel kapcsolatos vállalati elvárások

A számviteli beszámoló részeként közzétett mérleg és eredménykimutatás adatainak elemzéséhez, feldolgozásához elengedhetetlen az információkat és magyarázatokat tartalmazó kiegészítő melléklet, melynek legfőbb célja a vállalkozás általános, tájékoztató jellegű adatainak a bemutatása, illetve a mérleg és az eredmény-kimutatás tételeinek kiegészítése és szöveges magyarázata, amelyekkel együtt a vállalkozás vagyoni, pénzügyi és jövedelmi helyzete a külső érintettek számára is egyértelműen megítélhetővé válik. Ezen túl a kiegészítő mellékletnek segítenie kell a megbízható és valós összkép jobb bemutatását. A kiegészítő mellékletben a közlendő információk mélysége, részletezettsége nincs konkrétan megfogalmazva, ezért ezek szakmai mérlegelése az adott vállalkozásra van bízva. Kutatásunkban azt vizsgáljuk, hogy a gazdasági szakemberek, vezetők milyen véleményekkel vannak a vállalkozásuk érintettjeinek kiegészítő mellékleteiről, melyekkel a döntéshozatal során találkozhatnak. A vizsgálathoz kérdőíves felmérést készítettünk, melynek célcsoportja különböző nagyságú árbevétellel rendelkező vállalkozások voltak.

Kulcsszavak: tájékoztatás, információ, számviteli beszámoló, kiegészítő melléklet
JEL-kód: M10

Corporate Expectations for the Notes

Analysis and processing of the data represented by the published annual statement and its components the balance sheet and profit and loss account require the notes to the financial statement, which includes information and explanations. The purpose of the notes to the financial statement is the introduction of general, informative data of the company and completion, textual explanation of entries within the balance sheet and profit and loss account, through which the wealth, financial and income situation of the company becomes clearly assessable for the external stakeholders. Beyond that, the notes to the financial statement has to help the presentation of reliable and realistic overall image. In the notes to the financial statement, depth and detail of the disclosed information are not specifically stated, therefore their professional evaluation is left to the given enterprise. Our research examines the opinion of economic experts and managers about the notes on the financial statement of the external stakeholders/businesses, which they come across in the course decision-making. For the study, a questionnaire survey was conducted, the target group of which were enterprises having different income.

Keywords: information, data, financial statement, notes
JEL codes: M10

¹ Kerecsi Dóra, Debreceni Egyetem, PhD hallgató (kerezsi.dora@econ.unideb.hu).

² Dr. Tarnóczy Tibor, Debreceni Egyetem, egyetemi docens (tarnoczy.tibor@econ.unideb.hu).

³ Dr. Fenyves Veronika, Debreceni Egyetem, egyetemi docens (fenyves.veronika@econ.unideb.hu).

Bevezetés

Peter Drucker (1986) megfogalmazása alapján a menedzsment a döntéshozatal szinonimája, ami azt jelenti, hogy a menedzser, a vezető munkája során folyamatosan valamelyik döntéshozatali fázisban van, melyből következik, hogy a vállalatvezető egyik legfontosabb feladata a döntések hozatala.

A gazdálkodóegységek megfelelő működése szempontjából a döntéshozatal kellő körültekintést és felkészülést igénylő feladat. Elmondható, hogy minden gazdasági szereplő kockázatot vállal egy döntéshozatal során, hiszen általában a döntéshez szükséges információk teljes egészével nem rendelkeznek vagy a rendelkezésükre álló információk eleve bizonytalansággal terhelték. Pedig egy hatékony döntéshozatalhoz, illetve az ésszerű kockázatvállaláshoz elengedhetetlen rendelkezni a megfelelő információval. Ezen túlmenően a kihívásoknak megfelelni azok a társaságok tudnak, melyek a felgyorsult, globalizálódó világban időben tájékozódnak, reagálnak, és a rendelkezésükre álló információkat gyorsan képesek átalakítani szervezeti tudássá.

A számviteli beszámoló az egyik legfőbb tényező, mely segíti az információ áramlását a vállalatok és azok külső érintettjei, mint – a teljesség igénye nélkül – a befektetők, hitelintézetek, partnerek, kormányzati szereplők között. A számviteli beszámoló két alapvető részének, a mérlegnek és az eredmény-kimutatásnak, a számszerű adataiból abban az esetben tudunk megfelelő információkhoz jutni, ha a beszámoló harmadik része, a kiegészítő melléklet tartalmazza a számviteli törvény által előírt, valamint a vállalkozás sajátosságaiból következő információkat.

A kiegészítő melléklet célja a vállalkozás általános, tájékoztató jellegű adatainak a bemutatása, illetve a mérleg és az eredmény-kimutatás tételeinek kiegészítése és szöveges magyarázata, amelyekkel együtt a vállalkozás vagyoni, pénzügyi és jövedelmi helyzete a külső érintettek számára is egyértelműen megítélhetővé válik. Ezen túl a kiegészítő mellékletnek segítenie kell a megbízható és valós összkép jobb bemutatását. Számos kritika jelent meg arra vonatkozóan, hogy a kiegészítő melléklet nem minden esetben éri el a már említett célját. Tanulmányunk legfőbb célja felmérni, hogy a Magyarországon tevékenységet végző vállalkozások gazdasági szakemberei, vezetői mennyire tartják fontosnak, valamint a döntéshozataluk során milyen mértékben támogatják őket a vállalkozásuk érintettjeinek kiegészítő mellékletében szereplő információk.

Az információ szerepe a döntéshozatalban

Hanyecz (2011) úgy fogalmazott, hogy „a döntés a menedzsment kockázata és felelőssége”.

A vezetés legfőbb feladata az irányítása alatt álló szervezetek, vállalatok, non-profit intézmények sikeres működtetése, aminek érdekében minden olyan eszközt igénybe kell venniük, amellyel dinamikus, hatékonyan és rugalmasan irányítható a vállalat. Mindezt úgy kell megvalósítani, hogy folyamatosan figyelembe vegyék a tulajdonosok által meghatározott rövid és hosszú távú célokat, mivel a vállalat fennmaradásának a kockázatát, valamint az egyéb terheket és kötelezettségeket is nekik kell viselniük (Hanyecz, 2011; Zéman–Tóth, 2017). A gazdálkodó szervezetek vezetésének figyelemmel kell kísérnie a környezet állandó változásait, amivel összhangban módosítaniuk kell stratégiájukat, azaz a hosszú távú célkitűzéseiket (Körmendi–Tóth, 2011). A piaci verseny szempontjából a változásokra történő reagálásnak időben kell megtörténnie ahhoz, hogy az értékes és hasznos legyen (Méhesné, 2015).

A vállalkozások versenyképessége nagymértékben függ az információ- és döntési rendszerük hatékonyságától, valamint a megfelelő helyen és időben rendelkezésre álló releváns információktól (Musinszki, 2012). A megfelelő tájékozottság és információ megszerzéséhez, valamint ahhoz, hogy a vállalkozások jól értékelhetők, megítélhetők és összehasonlíthatók legyenek, megbízható és egységes információrendszerre van szükség (Kresalek, 2007), amely a

gazdasági események számviteli előírásoknak megfelelő rögzítésén túl ki tudja elégíteni a külső és a belső érdekhordozók információigényeit is (Musinszki, 2012). A vállalkozás belső és külső érintettjei lehetnek konkrét személyek vagy szervezetek, amelyek megjelenhetnek többféle szerepben is (Balogné et al., 2006). A pénzügyi intézmények világ- és nemzetgazdasági szintű jelentősége közismert. Nélkülözhetetlen a biztonságos és szabályszerű működés, így tehát a tulajdonosok mellett számos más érintett, mint például a pénzügyi intézmények érdeke miatt kulcsfontosságú szempont az ellenőrizhetőség és a számonkérhetőség (Kovács–Szóka, 2016).

A számviteli beszámoló része – Kiegészítő melléklet

A kiegészítő melléklet az éves beszámoló, az egyszerűsített éves beszámoló és az összevont, konszolidált éves beszámoló része. A kiegészítő mellékletbe azokat az adatokat és szöveges magyarázatokat kell megjeleníteni, amiket a törvény előír, továbbá olyan – a mérleg és az eredmény-kimutatás különböző tételeit kiegészítő – információkat, amelyekkel együtt a vállalkozás vagyoni, pénzügyi és jövedelmi helyzete a külső érintettek számára is egyértelműen megítélhetővé válik. A kiegészítő mellékletnek segítenie kell a megbízható és valós összkép jobb bemutatását (Adorján, 2008; Szabó, 2012), ami a számviteli alapelvek, legfőképpen a valódiság, a világosság, a következetesség, a folytonosság és a teljesség elvének a figyelembevételén alapul (Kresalek, 2007). A beszámoló vizsgálatához, a külső érintett számára, a jól összeállított kiegészítő melléklet elengedhetetlen lehet, mivel a mérleg és az eredmény-kimutatás mellett abból nyerhetők ki további szükséges és lényeges információk a gazdálkodó szervezet működéséről (Kresalek, 2007; Böcskei et al., 2015).

A kiegészítő mellékletben a közzendő információk mélysége, részletezettsége nincs konkrétan megfogalmazva, ezért ezek szakmai mérlegelése az adott vállalkozásra van bízva. Egy adott tétel, alkalmazott értékelési eljárás vagy egyéb tájékoztatást igénylő téma bemutatásának fontossága nagymértékben függ a vállalkozások döntéseitől (Tóth, 2010). Róth (2008) is hasonlóan vélekedett erről, véleménye szerint a kiegészítő mellékletben szereplő információk egyik része törvényi szabályozáson alapul, míg a másik része a vállalkozás sajátosságától függ. Az információk részletezettsége függ attól is, hogy milyen típusú beszámoló kiegészítő mellékletét vizsgáljuk, mert a különböző típusú beszámolók kiegészítő mellékleteiben található információk részletezettsége eltérő (Fenyves et al., 2015).

Az éves beszámoló kiegészítő mellékletének részletesebbnek kellene lennie és tartalmaznia kell a Cash-flow kimutatást is, ugyanakkor az egyszerűsített éves beszámoló kiegészítő melléklete kevésbé részletes, nagyvonalúbb lesz, mivel az információforrása is korlátozott (Kardos, 2009). Fontos azt is megjegyezni, hogy a kiegészítő mellékletnek nincs a mérleghez és az eredmény-kimutatáshoz hasonló, törvény által előírt struktúrája, ezért ritkán lehet egyforma felépítéssel és tartalommal találkozni, de az minden esetben tartalmilag alapvetően három részből tevődik össze, ami az általános, a specifikus és a tájékoztató rész (Filyó, 2014).

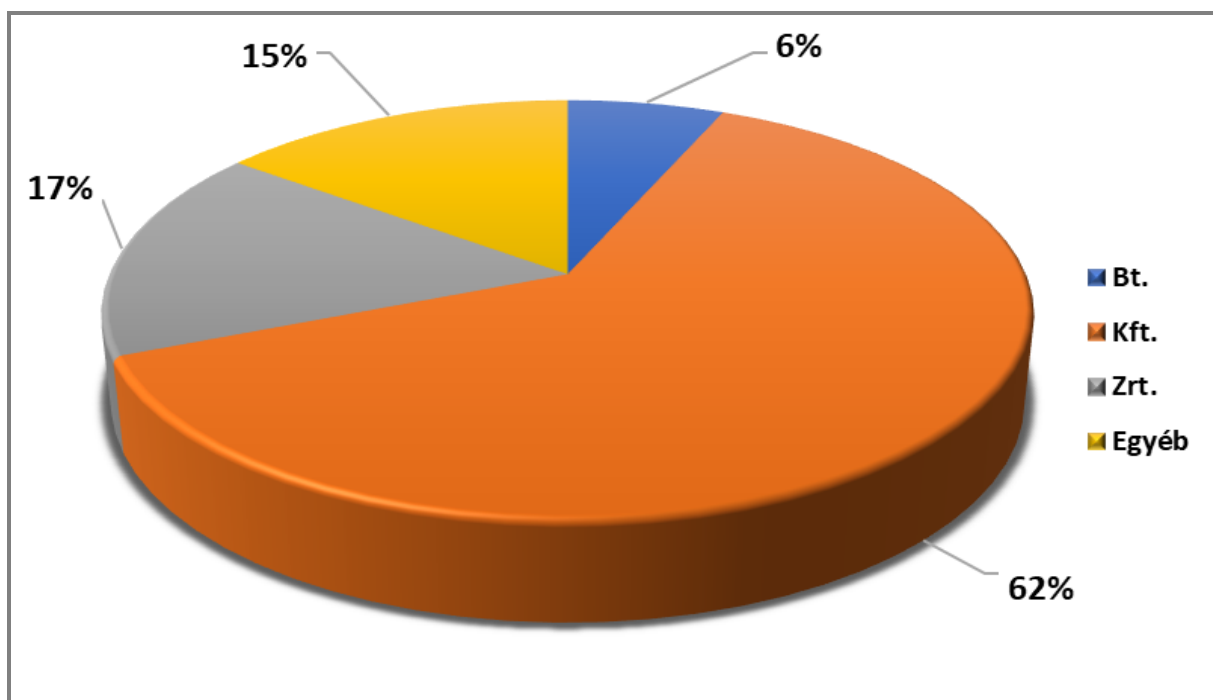
Anyag és módszer

A vizsgálathoz kvantitatív kérdőíves felmérést készítettünk, melynek célja volt felmérni a kiegészítő melléklettel kapcsolatos vállalati elvárásokat. A kérdőívben kérdésként többnyire zárt kérdéseket használtunk, amelyek lényegében megfogalmazott állítások. Egyrészt vannak egyválaszos kérdések, ilyen például a vállalkozás tulajdonosi szerkezetének vagy az árbevételeinek meghatározására vonatkozó kérdések. Másrészt vannak ötfokozatú Likert-skála szerinti kérdések, melyekben a válaszadónak a számviteli törvény által előírt kiegészítő mellékletben szereplő 44 megállapítás fontosságának osztályozására adnak választ. A Likert-skála könnyen alkalmazható és közkedvelt, öt válaszkategóriával rendelkező mérési skála, ahol az állítások mellett a kitöltőknek a „szükségtelen” és a „nagyon fontos” közötti tartományhoz kellett szá-

mokat megadniuk (Falus–Ollé, 2008). A megkérdezés formáját tekintve az online kérdőívre esett a választásunk, mert ezzel sokkal több lehetséges kitöltőhöz tudtuk eljuttatni az elkészített kérdőíveket. Számítógépes felhasználásra alkalmas formában az EvaSys szoftver segítségével készült el és a válaszok begyűjtése is ennek a programnak a segítségével történt. A mintavétel módja nem valószínűségi, azon belül is szakértői mintavétel volt. A megkérdezettek vállalkozások, különböző szervezetek vezető munkatársai, gazdasági szakemberei, valamint az általuk kijelölt személyek voltak. Az elkészített kérdőívet közösségi portálon és e-mailen keresztül juttattuk el a megkérdezettek részére. A kérdőív segítségével azt szeretnénk volna felmérni, hogy a gazdasági szakemberek, vezetők mennyire tartják fontosnak, valamint a döntéshozataluk során milyen mértékben támogatják őket a vállalkozásuk érintettjeinek kiegészítő mellékletében szereplő információk. A mintát 112 értékelhető kérdőív alkotta a kérdőív lezárásáig.

A kitöltött kérdőívek alapján meg lehet határozni a kitöltők vállalatának működési formáját, tulajdonosi körét, vállalati nagyságát, amelyek a kérdőív kiértékelése során csoportosításokra adnak lehetőséget.

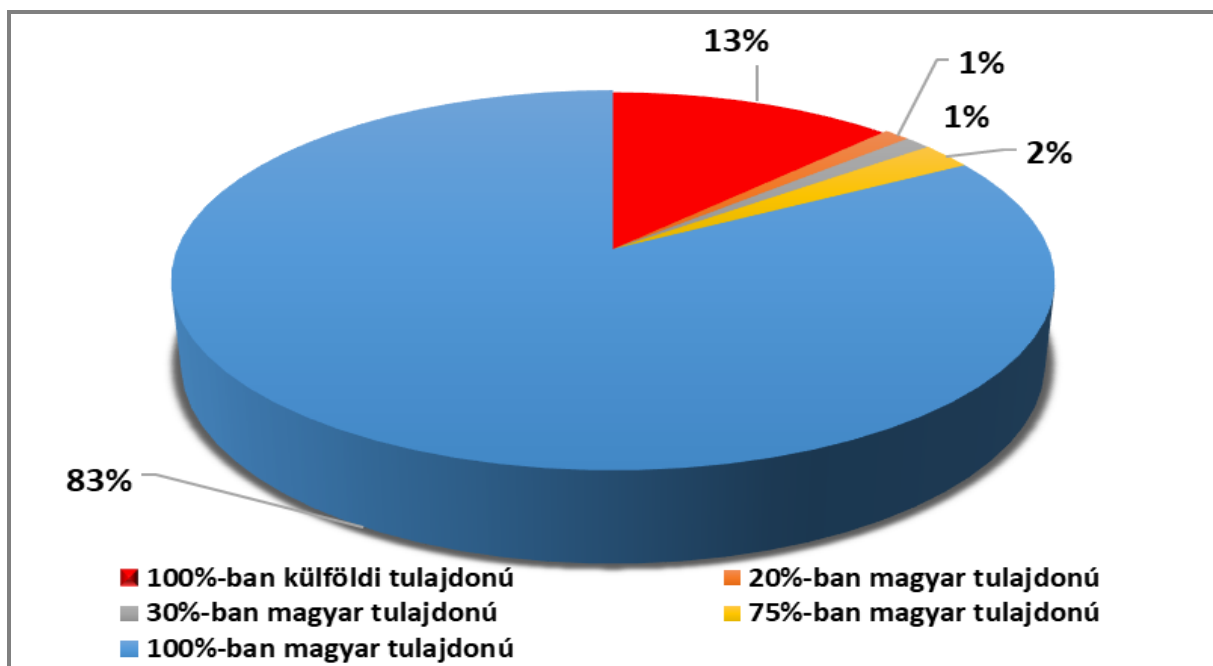
A vállalati működési formáját tekintve a válaszadók 62%-a korlátolt felelősségű társaság, 17%-a zártkörű részvénytársaság, 15%-a egyéb vállalkozás, 6%-a pedig betéti társaság (1. ábra). Az egyéb kategóriába tartozhatnak – a teljesség igénye nélkül – az egyesültek, az alapítványok és a nonprofit szervezetek.

1. ábra: A vállalatok működési formáinak megoszlása

Forrás: Saját szerkesztés a kérdőíves felmérés alapján

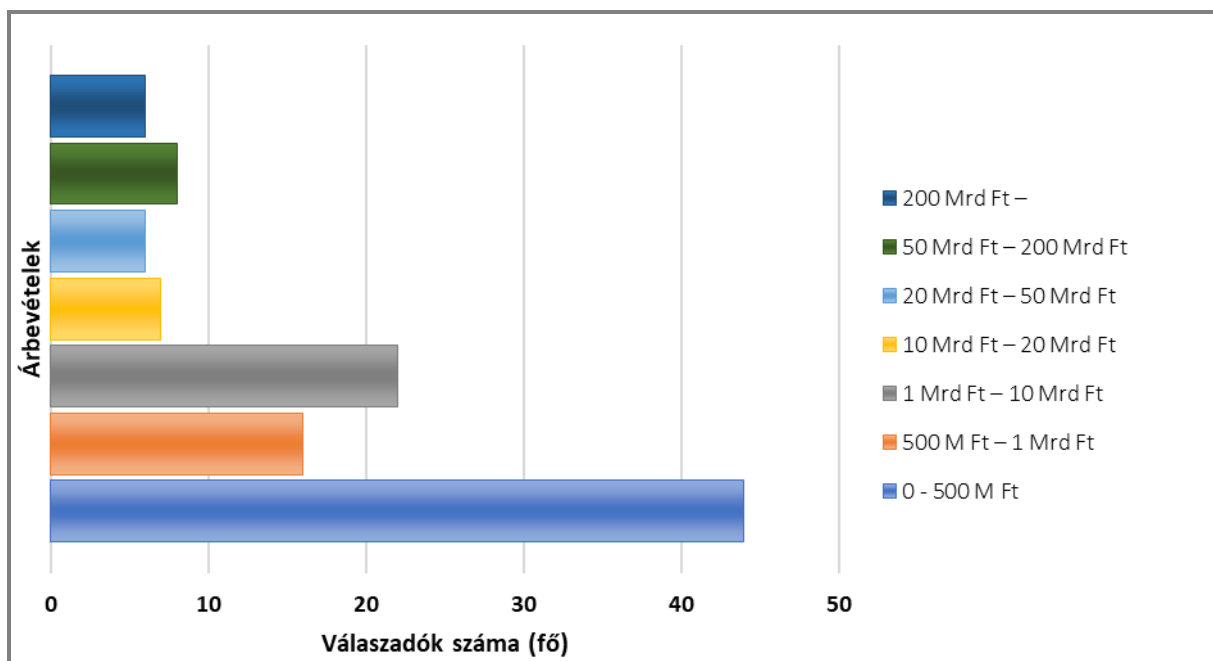
A 2. ábra a vállalatok tulajdonmegoszlásait mutatja be, amelyből látható, hogy a válaszadók között a 100%-ban magyar tulajdonban lévő vállalkozások dominálnak (83%), míg a 100%-os külföldi tulajdonú vállalkozások aránya csak a kitöltők 12%-a volt.

2. ábra: Vállalatok tulajdon szerinti megoszlása

Forrás: Saját szerkesztés a kérdőíves felmérés alapján

A válaszadók nagyságrend szerinti csoportosítását az előző évi (2017-es) árbevételük szerint végeztük el. A 3. ábra alapján látható, hogy a kisebb forgalmú cégek dominálnak, mivel a kitöltők kicsit több mint 40%-ánál nem éri el az árbevétel az 500 millió forintot. Továbbá közel 35%-uk árbevétele volt 2017-ben 10 milliárd és 500 millió forint között. A 10 Mrd Ft feletti árbevételű vállalkozások közel azonos arányban oszlottak meg a négy különböző kategóriák között.

3. ábra: A vállalatok 2017-es évi árbevétel szerinti megoszlása

Forrás: Saját szerkesztés a kérdőíves felmérés alapján

A kiegészítő melléklettel kapcsolatos vállalati elvárások elemzése

A kutatásunk során arra voltunk kíváncsiak, hogy van-e összefüggés az árbevétel és a partnervállalkozásaik kiegészítő mellékleteiben szereplő információk fontossága között. Ennek eredményei a 1. táblázatban láthatók.

1. táblázat: „Mennyire tartja fontosnak, azon piaci szereplők kiegészítő mellékletében szereplő információkat, amelyekkel a munkája során találkozók?” kérdésre válaszolók 2017. évi árbevétel szerinti megoszlása

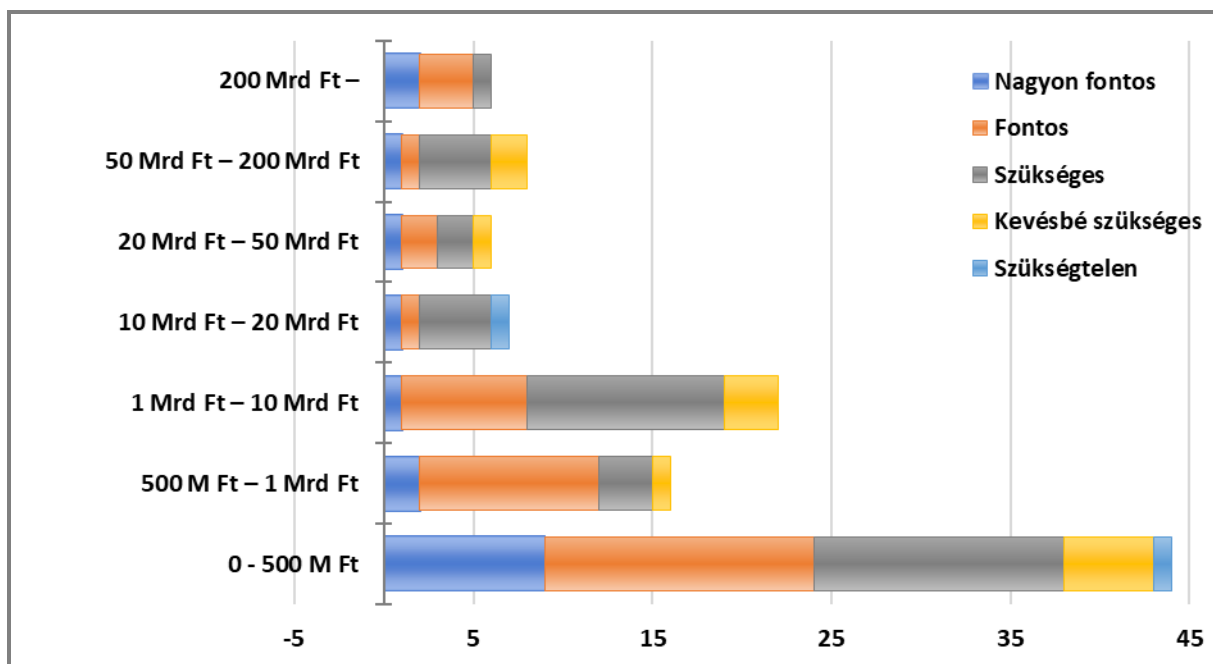
Megnevezés	Nagyon fontos	Fontos	Szükséges	Kevésbé szükséges	Szükségtelen
0 - 500 M Ft	9	15	14	5	1
500 M Ft - 1 Mrd Ft	2	10	3	1	0
1 Mrd Ft - 10 Mrd Ft	1	7	11	3	0
10 Mrd Ft - 20 Mrd Ft	1	1	4	0	1
20 Mrd Ft - 50 Mrd Ft	1	2	2	1	0
50 Mrd Ft - 200 Mrd Ft	1	1	4	2	0
200 Mrd Ft felett	2	3	1	0	0

Forrás: Saját szerkesztés a kérdőíves felmérés alapján

A 112 kitöltőből összesen 109 fő adott választ a két kérdésre, amelyeket az árbevételük szerint 7 csoportba lehetett osztani, amelyek a 1. táblázat 1. oszlopában szerepelnek. Mint már a fentiekben is bemutattuk, leginkább a kisebb árbevételű cégek dominálnak a mintában, azaz a válaszadók kicsivel több, mint 40%-a nem éri el az 500 millió forint árbevételt a 2017-es üzleti évre vonatkozóan. A táblázatból egyértelműen látható, hogy leginkább fontosnak és szükségesnek (36%-36%) ítélték meg azokat a kiegészítő mellékletből nyerhető információkat, melyekkel a munkájuk során találkoznak, 16%-uk tartotta ezeket nagyon fontosnak, elengedhetetlennek, míg kevésbé vagy teljesen szükségtelennek a 13%-uk.

Ezt alábontva megállapítható, hogy az 500 millió forintot el nem érő árbevételű cégek számára (66%-uk) leginkább fontosak és szükségesek ezek az információk, míg az egy kategóriával nagyobb árbevételű vállalkozások számára szintén leginkább fontos volt (63%-uk). Hasonló a megoszlás a további árbevétel kategóriák között is, az 1 és 10 milliárd forint közöttiek 50%-a, a 10 és 20 milliárd forint közöttiek 57%-a, a 20 és 50 milliárd forint közöttiek 33%-a, míg az 50 és 200 milliárd forint közöttiek fele tartja leginkább szükségesnek a partnervállalkozásaik kiegészítő mellékletéből kinyerhető információkat, melyekkel a munkájuk során találkoznak. A megkérdezett legnagyobb kategóriába sorolható vállalkozások pedig leginkább nagyon fontosnak és fontosnak tekintik ezeket, hiszen kicsivel több, mint 80%-a válaszolt így a kérdőívben feltett kérdésre. Mindezt átláthatóbban szemlélteti a 4. ábra.

4. ábra: A partnervállalkozások kiegészítő mellékleteiben szereplő információk fontosságának megoszlása a 2017-es évi árbevétel szerint

Forrás: Saját szerkesztés a kérdőíves felmérés alapján

A kutatás következő kérdéseként arra kerestük a választ, hogy a partnervállalkozásaik kiegészítő mellékletében szereplő információk milyen mértékben támogatják a különböző árbevételű vállalkozásokat a döntéseik meghozatalában. Ennek eredményeit 2. táblázat tartalmazza, valamint az 5. ábrán található diagram szemlélteti.

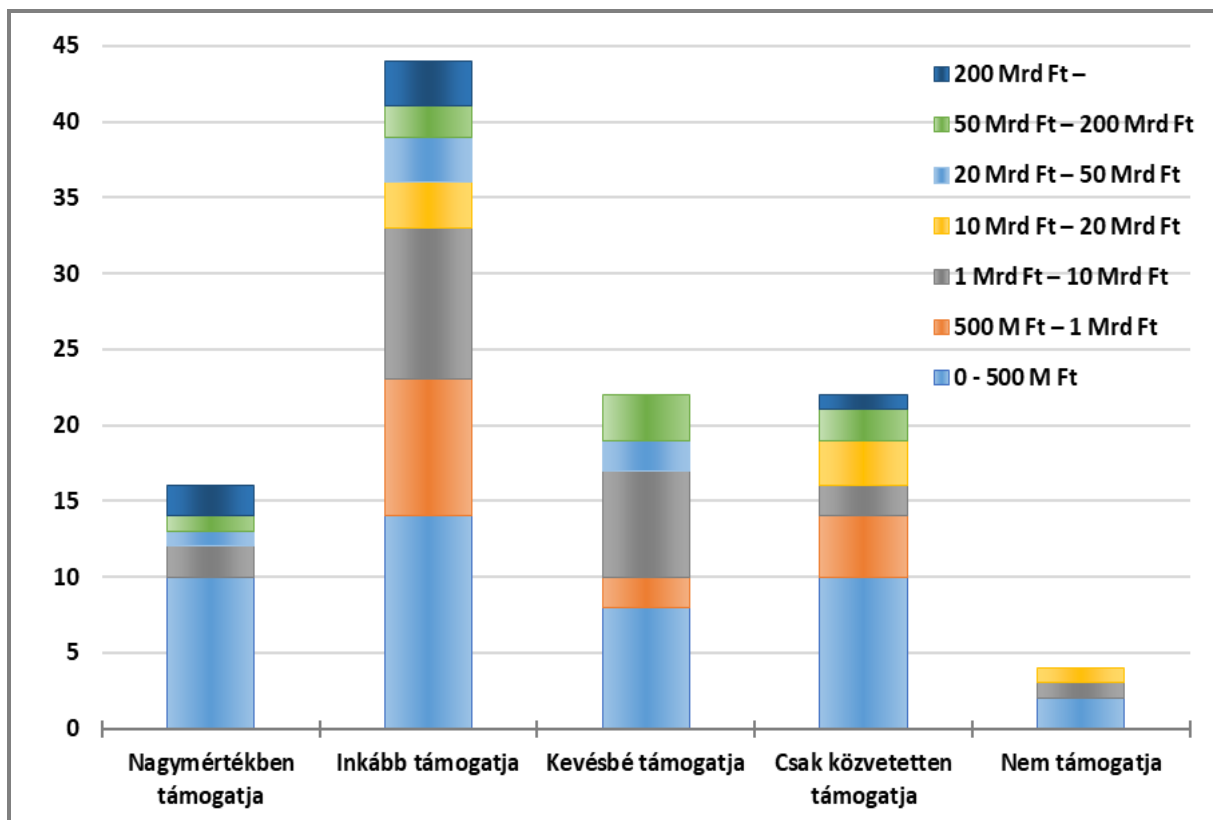
2. táblázat: „A kiegészítő mellékletben található információk milyen mértékben támogatják döntéseit?” kérdésre válaszolók 2017. évi árbevétel szerinti megoszlása

Megnevezés	Nagymértékben támogatja	Inkább támogatja	Kevésbé támogatja	Csak közvetetten támogatja	Nem támogatja
0 - 500 M Ft	10	14	8	10	2
500 M Ft – 1 Mrd Ft	0	9	2	4	0
1 Mrd Ft – 10 Mrd Ft	2	10	7	2	1
10 Mrd Ft – 20 Mrd Ft	0	3	0	3	1
20 Mrd Ft – 50 Mrd Ft	1	3	2	0	0
50 Mrd Ft – 200 Mrd Ft	1	2	3	2	0
200 Mrd Ft –	2	3	0	1	0

Forrás: Saját szerkesztés a kérdőíves felmérés alapján

A táblázatot elemezve megállapíthatjuk, hogy a vállalkozások legnagyobb részét (41%-át) inkább támogatják a kiegészítő mellékletben szereplő információk. Ezt követi 20%-20% arányban azok a válaszadók, akiket kevésbé és csak közvetetten támogat. 15%-ukat nagymértékben támogatja a döntéshozatal során, míg 4%-ukat egyáltalán nem. A legkisebb árbevétel kategóriájú cégeket megvizsgálva megoszlik a vélemény, 32%-ukat inkább támogatja, míg 23%-át nagymértékben és szintén 23%-át pedig csak közvetetten. Az 500 M Ft – 1 Mrd Ft közötti árbevételű vállalatok több mint a fele egyetértett azzal, hogy inkább támogatja őket, ugyanez a helyzet az 1 Mrd Ft és 10 Mrd Ft közöttiekénél is, amelyeknek majdnem fele gondolta így. A 10 és 20 Mrd Ft közöttiek 43%-a gondolta úgy, hogy inkább támogatja és szintén

ugyanennyi részük, hogy csak közvetetten. A 20 és 50 Mrd Ft közöttiek fele szerint inkább, míg az 50 és 200 Mrd Ft közöttiek 38%-a kevésbé, míg a 200 Mrd Ft feletti fele esetében úgyszintén inkább támogatja őket.

5. ábra: A kiegészítő mellékletben található információk döntéstámogatásának megoszlása a 2017-es évi árbevétel szerint

Forrás: Saját szerkesztés a kérdőíves felmérés alapján

Végezetül az elemzett 112 értékelhető kérdőív elemzése során megvizsgáltuk az árbevétel és a kiegészítő melléklet különböző részeinek fontossága közötti összefüggéseket. A vizsgálatra vonatkozó χ^2 próba összefoglaló eredményei a

3. táblázatban láthatók. A függetlenségvizsgálat elvégzésére alkalmazni szokás a χ^2 próbát, amely a számértékek helyett, az egymáshoz viszonyított nagyságrendeket veszi figyelembe. Alkalmazása azért népszerű, mert azon kívül, hogy diszkrét eloszlású változók vizsgálatára alkalmas eljárás, nincs más kikötés a változók eloszlására. A próbaérték számításánál feltételezzük, hogy adataink két változós gyakorisági táblázatban vannak kategóriánként számba véve. A próba nullhipotézise (H_0), hogy a két vizsgált változó független egymástól, vagyis nincs közöttük kapcsolat, az alternatív hipotézis (H_1) pedig az előző fordítottja. A próba elvégzéséhez a Pearson-féle χ^2 próba értéke használható fel (Hunyadi et al., 2001).

A meghatározott nullhipotézis ebben az esetben az volt, hogy az árbevétel nagyságától függetlenül, hogy mennyire tartják fontosnak a kiegészítő mellékletben szereplő információkat a vállalatok. Az alternatív hipotézis pedig, hogy az árbevétel nagyságától függ az, hogy a cégek mennyire tartják fontosnak a kiegészítő mellékletben szereplő információkat.

A próba elvégzése előtt összevonásra került néhány kategória a sorokban és az oszlopokban egyaránt. A soroknál összevontuk a '10–20 Mrd Ft', a '20–50 Mrd Ft', valamint az '50–200 Mrd Ft' és a 200 Mrd Ft feletti árbevételek kategóriáit, míg az oszlopokat 3 csoportra osztottam: első a 'nagyon fontos' és a 'fontos', a második a 'szükséges', míg a harmadik a

'kevésbé szükséges' és a 'szükségtelen' kategóriákat tartalmazza. Így a vizsgálat során 5 sort és 3 oszlopot tartalmazó táblázatból indulhattunk ki.

A Khi-négyzet próba elvégzését követően a kérdőívben szereplő 44 állításból 6 db esetben magyarázható a különbség a vállalkozások árbevételeivel, azaz náluk a P-érték kisebb, mint 0,05, vagyis a nullhipotézis elvethető, tehát a két változó között van valamilyen erősségű kapcsolat.

A fent említett 6 állítás, melyek magyarázhatók az árbevétel nagyságára vonatkozó kategóriákkal abban az esetben, ha az 5%-os szignifikancia szintet engedjük meg a következők:

- „A számviteli politika meghatározó elemeinek bemutatása.” – P érték: 0,0375
- „Az immateriális javak, a tárgyi eszközök nyitó bruttó értékét, annak növekedését, csökkenését, záró bruttó értékét, legalább a mérlegkételemek szerinti bontásban.” – P érték: 0,0443
- „A képzett céltartalék, illetve annak felhasználásának összege a jogcímek szerint.” – P érték: 0,0054
- „Az értékvesztések nyitó értékét, tárgyévi növekedését, tárgyévi csökkenését, a viszszaírt értékvesztés összegét, az értékvesztés záró értékét legalább mérlegkételemek szerinti bontásban.” – P érték: 0,0470
- „A támogatási program keretében végleges jelleggel kapott, folyósított, illetve elszámolt összegeket támogatásonként, a kapott összeg, annak felhasználása (jogcímenként és évenként), a rendelkezésre álló összeg megbontásban. Támogatási program alatt a központi, az önkormányzati és/vagy nemzetközi forrásból, illetve más gazdálkodótól kapott, a tevékenység fenntartását, fejlesztését célzó támogatást, juttatást kell érteni.” – P érték: 0,0486
- „A vállalkozás jövedelmezőségi helyzetét bemutató mutatószámok.” – P érték: 0,0448

Abban az esetben, ha a 10%-os szignifikancia szintet is megengedjük, a fentiekén túl 3 másik állítás között is kimutatható szignifikáns kapcsolat:

- „A számviteli politika meghatározó elemei és azok változása.” – P érték: 0,0863
- „Az értékcsökkenés elszámolásának gyakorisága.” – P érték: 0,0527
- „A saját tőke elemeinek üzleti éven belüli változása, annak okai, különös tekintettel a jegyzett tőke változásaira.” – P érték: 0,0560

A fenti eredmények alapján megállapítható, hogy a kapott válaszokat többségében nem befolyásolja a vállalat árbevétele, mert szignifikáns különbség 10%-os szinten is csak a kérdések alig több mint 20%-ánál található.

A függetlenség vizsgálaton túl, az úgynevezett asszociációs együtthatók meghatározásával, lehetőség van a tényezők közötti kapcsolat szorosságának a vizsgálatára is. Asszociációs vizsgálatot akkor végezhetünk, ha mindkét ismérv minőségi/területi ismérv és azok nominális skálán vannak mérve. A χ^2 próba eredményéből transzformáció útján többféle, a változók közötti kapcsolat szorosságát megmutató mérőszám is kiszámolható, amelyeknél az a cél, hogy a korrelációs együtthatóhoz hasonlóan, a kapott mérőszám világos jelentésű határok közé essen. Az elemzésemhez két ilyen együtthatót használtunk fel, a Cramer-féle V értéket és a Csuprov-féle T értéket (Hunyadi et al., 2001).

A Csuprov-féle T érték a vizsgálatnál nem érte el az 1-es értéket, a maximális értéke 0,8409, így itt a Cramer-féle V értéket célszerű alkalmazni. A

3. táblázat a χ^2 próba valószínűségi értékeinek az összefoglaló értékeit mutatja be a kiszámított statisztikai jellemzőkre vonatkozóan. Mind a V mind a T érték 0 és 1 közé eső értéket vehet fel, ebből látszik, hogy gyenge összefüggés van a vállalatok árbevétele és a kiegészítő melléklet különböző részeinek a fontossága között. A V érték maximuma 0,3202 volt, ami a gyenge közepes kapcsolatra utal. Ezt támasztja alá, hogy szignifikáns kapcsolat is csak

a változók 20%-ánál volt kimutatható. A 112 kérdés első negyedének maximális V értéke 0,1864, a felének 0,2179, míg a harmadik negyedének 0,2423 volt. A T érték mindegyik esetben kisebb értékeket vett fel, mivel a Cramer-féle V maximuma kisebb, mint 1. Mind a két asszociációs együtthatóról elmondható, hogy az átlaguk alacsony, 0,2109 az egyik esetben, míg a másikban 0,1773, és a relatív szórásuk pedig nem túl magas, 21,37.

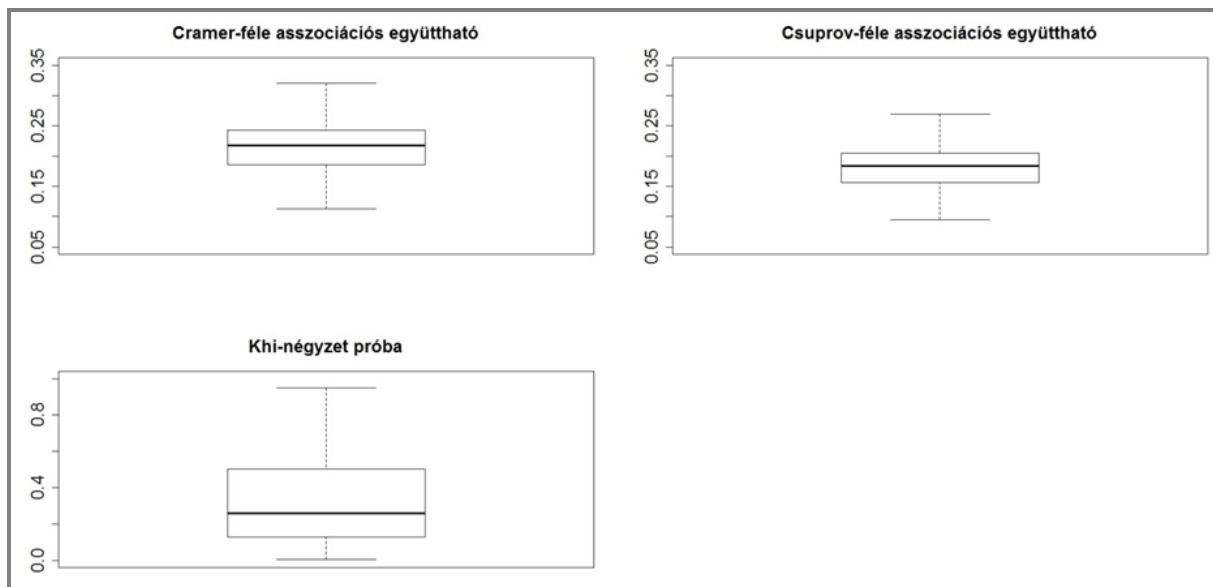
3. táblázat: A 2017-es évi árbevétel és a kiegészítő melléklet különböző részeinek fontossága közötti összefüggés vizsgálati mutatóinak főbb jellemzői a 112 kérdőívre vonatkozóan

Statistikai jellemző megnevezése	Cramer-féle asszociációs együttható (V)	Csuprov-féle asszociációs együttható (T)	χ^2 próba P érték
Minimum	0,1133	0,0952	0,0054
1. kvartilis	0,1864	0,1567	0,1325
Medián	0,2179	0,1833	0,2602
3. kvartilis	0,2423	0,2037	0,4979
Maximum	0,3202	0,2693	0,9507
Teljes terjedelem	0,2069	0,174	0,9453
Interkvartilis terjedelem	0,0559	0,047	0,3654
Átlag	0,2109	0,1773	0,3365
Szórás	0,0451	0,0379	0,2532
Relatív szórás	21,37%	21,37%	75,26%

Forrás: Saját szerkesztés a kérdőíves felmérés alapján

A

3. táblázatban szereplő értékeket boxplot diagrammok segítségével is bemutatjuk, hogy az adatok elhelyezkedése minél jobban érzékelhetővé váljon. A Cramer-féle és a Csuprov-féle asszociációs együtthatót, valamint a Khi-négyzet próbát a 6. ábra diagramjai szemléltetik.

6. ábra: A 2017-es évi árbevétel és a kiegészítő melléklet különböző részeinek fontossága közötti összefüggés vizsgálata

Forrás: Saját szerkesztés a kérdőíves felmérés alapján

Összefoglalás

A piacgazdaság megfelelő működéséhez elengedhetetlen, hogy a gazdaság szereplői rendelkezzenek a döntéshozatalhoz szükséges információkkal. A hatékony döntéshozatalhoz, illetve az ésszerű kockázatvállaláshoz elengedhetetlen rendelkezni a megfelelő információval, melyek lehetnek pénzügyi és nem pénzügyi információk egyaránt. A felgyorsult globalizáció és az egyre erősödő gazdasági verseny miatt a vállalatok nem engedhetik meg maguknak a gazdaságtalan működést, a hatékonyság hiányát, illetve a rossz információ-áramlásból eredő stratégiai hibákat. A kihívásoknak csak az a vállalat tud megfelelni, amelyik rendelkezik a szükséges információkkal és azt gyorsan képes szervezeti tudássá konvertálni.

A pénzügyi információk alapvetően a számviteli információs rendszerből szerezhetők be. Ezért fontos, hogy a vállalat olyan számviteli rendszerrel rendelkezzen, amely az információigényeket megfelelően ki tudja elégíteni. Magyarországon a 2000. évi C törvény a számvitelről szabályozza a hatálya alá tartozó gazdálkodó szervezetek számviteli beszámolóinak tartalmát, amelynek a mérleg és az eredmény-kimutatás mellett elengedhetetlen része a kiegészítő melléklet is.

A kiegészítő mellékletben azokat az adatokat, szöveges magyarázatokat kell megjeleníteni, amelyeket a törvény előír, valamint amelyek a vállalkozó vagyoni, pénzügyi helyzetének, eredményének megbízható és valós bemutatásához a tulajdonosok, a befektetők, a hitelezők számára fontos lehet.

A kutatás alapján elmondható, hogy nincs egységes vélemény a kiegészítő melléklet információtartalmának fontosságáról a vállalkozások körében. A vizsgálatunk alapján megállapítható, hogy a megkérdezettek összességében leginkább fontosnak és szükségesnek tartják azokat az információkat, melyekkel a munkájuk során találkozhatnak, továbbá ezek inkább támogatják őket a döntéshozatalaik során. Az elvégzett függetlenségvizsgálatról pedig az állapítható meg, hogy a 2017-es évi árbevétel és a kiegészítő melléklet különböző részeinek fontossága közötti összefüggés alapján szignifikáns különbség, ha a 10%-os szintet megengedjük, akkor is a 44 állítás alig több, mint 20%-ánál van. A két változó között pedig gyenge az összefüggés, hiszen a V érték maximuma 0,3202 volt.

Irodalomjegyzék

- Adorján Cs. (2008): Az eredménykimutatás és a kiegészítő melléklet. In: Róth József (szerk.): Mérlegképes továbbképzés. MKVK OK Budapest, pp. 77–79.
- Baloghné Gáspár A. – Korom E. – Miklósné Ács K. – Siklósi Á. – Simon Sz. – Sztanó I. – Veres A. (2006): Pénzügyi számvitel II. A beszámoló összeállítása. Perfekt Kiadó, Budapest, 368 p.
- Böcskei, E. – Fenyves, V. – Zsidó, K. – Bács, Z. (2015): Expected Risk Assessment – Annual Report versus Social Responsibility. *Sustainability* 7: (8), ISSN: 2071-1050, pp. 9960–9972.
DOI: <https://doi.org/10.3390/su7089960>
- Drucker, P. F. (1982): The Practice of Management. Harper & Row, Publishers, New York, 404 p.
- Falus I. – Ollé J. (2008): Az empirikus kutatások gyakorlata. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.
ISBN 978-963-19-6011-2, pp. 47–55.
- Fenyves, V. – Dékán Tamásné Orbán, I. – Bács, Z. – Böcskei, E. (2015): Representation of the going concern concept in the financial statements *Nauki O Finansach – Financial Sciences* 2015/4. ISSN: 2080-5993, eISSN: 2449-9811, pp. 24–38.
DOI: <https://doi.org/10.15611/nof.2015.4.02>
- Filyó J. (2014): A kiegészítő melléklet ellenőrzésének tapasztalatai. *Számvitel, adó, könyvvizsgálat* 56. évf. 6. sz./2014, pp. 285-286.
- Hanyecz L. (2011): Modern vezetői controlling, Gazdálkodás – Menedzsment. Saldo Kiadó, Budapest, ISBN: 978 963 638 379 4, 351 p.
- Hunyadi L. – Mundruczó Gy. – Vita L. (2001): Statisztika. AULA Kiadó, Budapest. 884 p.

- Kardos B. (2009): A kiegészítő melléklet hasznosítása. Budapesti Gazdasági Főiskola – Magyar Tudomány Ünnepe, 2009.
- Kovács T. – Szóka K. (2016): Belső kontrollfunkciók a pénzügyi intézményekben – szabályozás és annak felépítése Magyarországon. *Gazdaság & Társadalom*, 8. évfolyam 3. szám, 2016. pp. 69–82. DOI: <https://doi.org/10.21637/gt.2016.3.05>.
- Kresalek P. (2007): Beszámolási hajlandóság és a számviteli beszámolók hasznosításának hazai gyakorlata. Budapesti Gazdasági Főiskola – Magyar Tudomány Napja, 2007, pp. 251–263.
- Körmendi L. – Tóth A. (2011): A controlling alapjai. Saldo Kiadó, Budapest, ISBN: 978 963 638 382 4, 218 p.
- Méhesné Berek Sz. (2015): Az SAP-rendszer fejlesztése egy műanyag-feldolgozó vállalatnál. *Vezetéstudomány* 46: (3) ISSN: 0133-0179, pp. 69–78.
- Musinszki Z. (2012): A számviteli információ és a vezetői számvitel alapjai <http://gtk.uni-miskolc.hu/files/9140/A+vezet%C5%91i+sz%C3%A1mvitel+alapjai+k%C3%A9zirat.pdf> (letöltve: 2019.01.31.)
- Róth J. – Adorján Cs. – Lukács J. – Veit J. (2008): Számviteli törvény és a számviteli alapelvek. Budapest Magyar Könyvvizsgálói Központ Kft. ISBN 978-963-9878-06-8, pp.1–24.
- Szabó E. (2012): A kiegészítő melléklet szerepe és tartalma a számviteli információ hordozta „megbízható és valós kép” kialakításában. Doktori (PhD) értekezés Nyugat-magyarországi Egyetem Széchenyi István Gazdálkodás- és Szervezéstudományok Doktori Iskola, ISBN 978-963-334-072-1, pp. 40–121.
- Tóth M. (2010): A magyar számviteli rendszer hatása a számviteli politikára, elméleti modellalkotások, módszertani fejlesztés. PhD doktori értekezés. Gazdálkodás és Szervezéstudományok Doktori Iskola, Gödöllő, 2010. p. 10.
- Zéman Z. – Tóth A. (2017): Stratégiai pénzügyi controlling és menedzsment. Akadémia Kiadó, Budapest, ISBN 978 963 454 068 7, 210 p.

„AZ EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA ÚNKP-18-3 KÓDSZÁMÚ ÚJ NEMZETI KIVÁLÓSÁG PROGRAMJÁNAK TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT”